

המועצה לא היתה רשאית לגבות מן המפעל אגרת מים בתעריף מוזל, שלא בהתאם לחוק-העזר, ואף לחתום עמו, בדיעבד, הסכם על כך, בלי לקבל את אישורו של שר הפנים, כדרוש על פי החוק.

5. רשימת הפיגורים בתשלום הארנונות בעירייה אחת כללה, ליום 31.3.1969, סכום גבוה, הנמצא בבירור עם מינהל מקרקעי ישראל. העירייה הסבירה, כי יתרת הפיגורים כוללת חובות שאינם ריאליים, וכי הדבר נובע מכך, שהיא נהגה להטיל ארנונת רכוש על קרקעות בשיעורים מכסימליים של הדירוג, שנקבע בהחלטה על הטלת הארנונה, עד שהחייבים יוכיחו שחויבו שלא כדיון.

שיטת החיוב האמורה אינה הולמת גוף ציבורי כעירייה, שמחובתה לבסס את החיובים על נתונים בדוקים הקובעים את דירוג הארנונה.

ביקורת פנימית

בעירייה אחת הועלו ממצאים רבים, שהמבקר הפנימי חזר עליהם פעמים מספר בדו"חות שלו, כגון בתחומי נוהל ובקרה, במסירת עבודות לקבלנים, בטיפול בנכסי ציבור ובבטיחות בהם, וכן בהתחשבות עם גופים, שלעירייה יחסים כספיים עמם. למצאי המבקר הפנימי לא ניתן טיפול במידה מספקת.

מן הצורך שהעירייה תנהיג הסדרים, שיבטיחו גתינת דעת מלאה של האחראים בעירייה לתיקון הליקויים שבדו"חות המבקר הפנימי.

פיקוח וטרינרי ברשויות המקומיות

הפיקוח הווטרינרי במדינה מוטל במישור הארצי על מינהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות, ומטרתו בין היתר גילוי מוקדם של מחלות מידבקות בבעלי חיים, הדברתן ומניעת התפשטותן. במישור המקומי מוטל תפקיד זה על הרשויות המקומיות והוא מתבטא בפיקוח וטרינרי על בתי מטבחים ובתי שחיטה ועל עסקים העוסקים במכירתם של בשר, עופות ודגים או בייצור מוצרים מהם.

על הנושאים הנוגעים לפיקוח וטרינרי עמד מבקר המדינה בכמה דו"חות שנתיים* ועל רישוי עסקים, לרבות עסקים הטעונים פיקוח וטרינרי וביניהם בתי מטבחים ובתי שחיטה, גם בדו"חות על הביקורת ברשויות המקומיות.

במחצית השנייה של שנת 1970 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על סדרי הפיקוח הווטרינרי ברשויות המקומיות בנושאים הבאים: החזקת בעלי חיים, בתי מטבחים ובתי שחיטה, וכן ממכר בשר, עופות ודגים. הביקורת נערכה ב-18 מועצות אזוריות (געתון, הגליל התחתון, קישון, חוף הכרמל, עמק חפר, מפעלות אפק, גן רווה, גזר, ברנר, חבל יבנה, גדרות, באר טוביה, מטה יהודה, יואב, שפיר, לכיש, חוף אשקלון ועזתה), ב-27

* על הפיקוח הווטרינרי על בתי שחיטה — דו"ח שנתי 15, עמ' 233; מועצות אזוריות, פיקוח חברואי — דו"ח שנתי 15, עמ' 651; הפיקוח על טיב המזון — דו"ח שנתי 16, עמ' 140; מתן שירותים וטרינריים בשדה — דו"ח שנתי 19, עמ' 302.

על המצב בתחום הפיקוח על טיב המזון עמדה גם ועדת הכספים של הכנסת בהצעותיה לדו"ח השנתי 16 של מבקר המדינה, כפי שאושרו על ידי מליאת הכנסת (ראה דו"ח שנתי 17, עמ' 729).

מועצות מקומיות (איזבלין, טורעאן, כפר יאסיף, אום אל פחם, זכרון-יעקב, פרדס חנה, כרכור, פרדסיה, קלנסווה, טייבה, רעננה, ג'לג'וליה, רמת השרון, ראש העין, גבעת שמואל, נוה אפרים מונטסון, יהוד, אור יהודה, בית דגן, נחלת-יהודה, יבנה, גדרה, גן יבנה, בית שמש, נתיבות, אופקים, ערד ומצפה רמון), ב-14 עיריות (צפת, טבריה, עכו, שפרעם, חיפה, חדרה, נתניה, בני-ברק, בת-ים, ראשון לציון, ירושלים, אשקלון, באר-שבע ודימונה) וכן בשלושה איגודי ערים הנותנים שירותים בתחומים הנדונים (שומרון; רמת גן, בני ברק וגבעתיים; חולון). הממצאים, שהועלו בכל רשות מקומית ובכל איגוד ערים, הומצאו לטיפולו של הגוף הנוגע בדבר. ממצאי הביקורת הובאו גם לידיעתם של משרד החקלאות, משרד הבריאות ומשרד הפנים. להלן סיכום הממצאים.

משק בעלי חיים

משק בעלי חיים מנוהל בעיקר באזורים חקלאיים שבתחומי מועצות אזוריות וגם בתחומי מועצות מקומיות של בני מיעוטים. על פי נתונים של משרד החקלאות הגיע עדר הבקר בארץ, בספטמבר 1969, ל-232,000 ראש ועדר הצאן ל-271,600 ראש, לפי הפירוט דלהלן.

עדר הצאן			עדר הבקר			האיזור
מס'ה	משק בני מיעוטים (1)	משק יהודי	מס'ה	משק בני מיעוטים (1)	משק יהודי	
94,000	57,600	36,400	100,500	8,500	92,000	10 אזורים בצפון - החולה, מרום הגליל, מעלה הגליל, נצרת, עכו, עמק כינרות, עמק בית שאן, הגל"בוע, הגליל התחתון ועמק יזרעאל
30,400	12,000	18,400	92,500	4,100	88,400	שלושה אזורים - חדרה, רעננה ורחובות
21,300	—	21,300	18,400	—	18,400	שני אזורים - לכיש ופרוזדור ירושלים
125,900	114,000	11,900	20,600	5,900	14,700	שני אזורים - הנגב והערבה
271,600	183,600	88,000	232,000	18,500	213,500	סה"כ

(1) עדרי הבקר והצאן של בני מיעוטים מרוכזים בעיקר באזורי הנגב והצפון; ברובם אין עדרים אלא מחזקים ברפתות ובדירים אלא בשטחים פתוחים.

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה היו במשק היהודי, בספטמבר 1969, 6,300,000 תרנגולות מטילות. נתונים סטטיסטיים על המספר הכולל של רפתות לבקר, דירים לצאן ולולים לעופות, לסוגיהם, לא פורסמו. עוד לא פורסמו נתונים על מספר ראשי החזירים ודיריהם.

משק מפותח של בעלי חיים לא יתואר בלא פקוח וטרינרי וסניטרי הבא למנוע מהם מחלות, ובעיקר מחלות מידבקות. מינהל השירותים הווטרינריים של משרד החקלאות עוסק במניעת התפשטות מחלות מידבקות על ידי חיסונים, גילוי מוקדי המחלות וחיסולם, והטלת הסגר. ברפוי מחלות קליניות של בעלי-חיים מטפלים רופאים וטרינריים פרטיים, בעיקר במסגרת "החקלאית", אגודה שיתופית לביטוח ולשירותים וטרינריים למקנה בישראל בע"מ.

למניעת מחלות מבעלי חיים. והתפשטותן יש צורך גם בפיקוח על תנאי החזקתם. של רפתות, דירים ולולים. על פי הוראות החוק מוסמכות הרשויות המקומיות לפעול בתחום זה, ועליהן הוטל גם הטיפול במתן רשיונות לעסקים הטעונים פקוח וטרינרי, לרבות רפתות, דירים ולולים. מטרת הרישוי היא הבטחת תנאי תברואה נאותים בעסקים. אלה ומניעת סכנות של מחלות בעלי חיים. מתן רשיונות לעסק כזה מותנה בקבלת אישור מוקדם מאת המוסמכים לכך מטעם שר הבריאות, והחל משנת 1969 גם מאת המוסמכים לכך מטעם שר החקלאות. מתן אישור מוקדם יכול שיהיה מותנה בתנאים מיוחדים שיש לקיימם עוד לפני שיינתן הרשיון או אחרי שניתן.

מנהל שירותי הרפואה פרסם בשנת 1969 "תנאים מיוחדים", שבקיומם יש להתנות מתן רשיון לרפת בקר שלא לחלב. התנאים המיוחדים כוללים הוראות בעניין מבנה הרפת, איזורורה, מאורה ונקיונה ובדבר הספקת מים לרפת והתקנת ביוב ובור זבל; עוד נקבע בהם איסור להעסיק ברפת אדם הסובל ממחלה מידבקת. לגבי רפתות בקר לחלב, דירים לצאן, ולולים לעופות לא נקבעו תנאים מיוחדים.

בהתאם לחוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968, מינו, בשנים 1968, 1969 ו-1971, שר הבריאות ושר החקלאות מוסמכים למתן אישורים מוקדמים. המוסמכים שמונו על ידי שר החקלאות הם רופאים וטרינריים של רשויות מקומיות, ורופא וטרינרי. המועסק במינהל השירותים הווטרינריים. מנתונים של משרד החקלאות מתברר, שבמרבית המועצות האזוריות בארץ אין מעסיקים רופאים וטרינריים. 15 מועצות אזוריות מבין 18 שנבדקו לא העסיקו רופאים וטרינריים. שאר שלוש המועצות האזוריות העסיקו רופאים וטרינריים במשרות חלקיות — אחת מהן (עמק חפר) בשליש של משרה, ושתיים (ברנר וגן רוזה) — 5% ו-4% של משרה. מבין שבע מועצות מקומיות של בני המיעוטים שנבדקו אחת בלבד (איעבלין) העסיקה רופא וטרינרי, במשרה שלמה.

מועצות אזוריות

ואלו הממצאים, שהעלתה הביקורת על מתן רשיונות לרפתות, דירים ולולים לשנת 1970.

— ארבע-עשרה מועצות אזוריות לא הוציאו רשיונות לרפתות ודירים. בידי המועצות האמורות, להוציא שלוש, לא היו נתונים על הרפתות והדירים בתחומן. שלוש מועצות נתנו רשיונות עבור חלק מהרפתות והדירים, ומועצה אזורית אחת נתנה רשיונות כוללים ליישובים, במקום רשיונות נפרדים עבור כל רפת ודיר. בידי המועצות האזוריות שנבדקו, להוציא אחת, לא היו נתונים על מספר הלולים בתחומן, והן לא עסקו כלל ברישויים; מועצה אחת טיפלה ברישוי לולים בקיבוצים בלבד.

— חמש מועצות אזוריות פנו לרופאים וטרינריים של משרד החקלאות בדבר קבלת אישורים מוקדמים למתן רשיונות לרפתות ולדירים. הרופאים הווטרינריים של משרד החקלאות בשתי לשכות נפתיות סירבו לטפל במתן האישורים המוקדמים, והרופא הווטרינרי של משרד החקלאות בלשכה נפתית נוספת הפסיק את הטיפול, לאחר שנתן אישורים מוקדמים למתן רשיונות לחלק מהרפתות. לעומת זאת קיבלה מועצה אזורית בנפה אחרת אישורים מוקדמים מטעם הרופא הווטרינרי של הלשכה באותה נפה. משרד החקלאות הסביר למשרד מבקר המדינה, שכוח האדם שברשותו אינו מאפשר לו טיפול במתן אישורים מוקדמים ובפיקוח הכרוך בכך. לדעתו על מועצות אזוריות להעסיק רופאים וטרינריים, ובידיהם ירוכזו כל התפקידים הכרוכים בפיקוח וטרינרי בתחומיהן.

מחוגי מועצות אזוריות הוסבר למשרד מבקר המדינה, שהעסקת רופא וטרינרי אף במשרה חלקית אינה חיונית במרבית המועצות האזוריות, מאחר שהשירותים והפיקוח

הוטרניגריים, הניתנים על ידי רופאי "החקלאית" ומינהל השירותים הוטרניגריים, אינם משאירים תחום פעילות ממשית לרופא וטרניגרי מטעם מועצה אזורית; לדעה זו שותף גם משרד הפנים. עוד הוסבר, שהטיפול ברישוי רפתות, דירים ולולים אין בו כדי להשפיע על שיפור רמת החזקתם: במבנים, שהוקמו בעיקר על ידי המוסדות המיישבים, יש פגמים המקשים על קיום תנאי גהות נאותים, לשיפוץ המבנים והתקנת המיתקנים הדרושים כרוכים בהשקעות רבות שאינן בהישג ידם של החקלאים. בתנאי התיכנון החקלאי הריכוזי הקיים בארץ, עלולה סגירת רפתות, דירים ולולים להביא, עקב מניעת רישיונות לניהולם, לשלילת מקור הפרנסה מחקלאים רבים.

לעומת זאת הסביר משרד החקלאות, שרפתות, דירים ולולים טעונים פיקוח קפדני, ורישויים הוא אמצעי מינהלי חשוב להטלת הפיקוח. כעת אין רופאי מינהל השירותים הוטרניגריים ורופאי "החקלאית" מטפלים בתנאי החזקת בעלי חיים לרבות תברואה סביבתית, והזנחה בתחום זה עשויה לגרום מחלות. בעניין זה, הנוגע לבריאות הציבור, אין לסמוך על כך, שבגלל מניעים כלכליים בלבד יקוימו תנאי תברואה נאותים, ואין להשאיר תחום זה ללא פיקוח מטעם המועצות האזוריות.

מועצות מקומיות של בני מיעוטים

- בדיקה, שנערכה בשבע מועצות מקומיות של בני מיעוטים, העלתה, שהן לא קיימו פיקוח על רפתות חדרים ולא טיפלו ברישויים. לשלוש מהן אף לא היו נתונים על מספר הרפתות והדירים שבתחומן.

קבורת בהמות

לפי תקנות קבורת בעלי חיים, 1930, חייבת רשות מקומית להתקין בית קבורת לבהמות או בית משרפות ציבורי או מקום לביעור הובל כדי לקבור או לשרוף בהם בהמות שמתו מכל מחלה. עוד קובעות התקנות את עומק בורות הקבורה, חובת חיטוי הגופה וחובת הרשות המקומית לבצע את הקבורה או השריפה של הגופה.

- המועצות האזוריות, שבהן נערכה ביקורת, להוציא אחת, וארבע מועצות מקומיות של בני המיעוטים מבין שבע שנבדקו לא ביצעו את הוראות תקנות קבורת בעלי חיים, והטיפול בגופות בהמות היה בידי החושבים. מלבד מועצה אזורית אחת, אף לא היה פיקוח מטעם הרשויות המקומיות. על הטיפול כאמור.

בתי מטבחים ונחירה

על פי תקנות בית המטבחים, 1927, הייתה כל עירייה חייבת להקים בית מטבחים בתחומה, ומועצה מקומית - לפי דרישת הממונה על המחוז. עד שנת 1967 היו בארץ, בתחומי 18 עיריות ו-13 מועצות מקומיות, 31 בתי מטבחים. בדצמבר 1967 התקין שר החקלאות את תקנות מחלות בעלי חיים (הקמת בתי מטבחים ובתי נחירה והפעלתם), תשכ"ח-1967. בהתאם לתקנות אלה חולקה הארץ לשבעה אזורים (הגליל, חיפה, השרון, תל אביב, ירושלים, הדרום ובאר שבע) ונקבע, שבכל אחד מהם יינתן היתר לבית מטבחים אחד בלבד; בית מטבחים, שפעל ערב פרסום התקנות ולא קיבל את היתר השר, יש לסגור אותו תוך שישה חודשים מהיום שהשר הודיע על סירובו לתת את ההיתר. על ידי צמצום מספר בתי המטבחים בארץ שאף משרד החקלאות לאפשר מודרניזציה של תהליך השחיטה ואספקת הבשר, הוולת מחיר הבשר והסרת תקלות תברואיות בבתי המטבחים.

על פי התקנות האמורות התיר שר החקלאות הפעלת שבעה בתי מטבחים, המנוהלים על ידי עיריות צפת; חיפה; נתניה; ירושלים; באר שבע; איגוד ערים איזור תל אביב יפו, חולון (בתי מטבחים); והחברה הדרומית בע"מ (מרבק). רשויות מקומיות אחדות שלא קיבלו היתר להמשיך בהפעלת בית מטבחים, הגישו עתירות לבג"צ נגד שר החקלאות, אולם העתירות נדחו.

בדצמבר 1970 פעלו בארץ — נוסף על שבעת בתי המטבחים שקיבלו היתר משר החקלאות — שמונה בתי מטבחים ללא היתר בתחומי ארבע עיריות וארבע מועצות מקומיות. בסוף דצמבר 1970 פורסמו תקנות מחלות בעלי חיים (הפעלת בתי מטבחים) (הוראת שעה), תשל"א-1970, שלפיהן רשאי שר החקלאות להתיר הפעלת בית מטבחים וניהולו לתקופה שלא תעלה על שנתיים מיום 25.12.70 ובתנאים שקבע בהיתר, אם הוא שוכנע, כי פעולות אותו בית מטבחים יועברו תוך תקופת ההיתר לבית מטבחים, שהשר התיר הפעלתו לפי תקנות מחלות בעלי חיים (הקמת בתי מטבחים ובתי נחירה והפעלתם), תשכ"ח-1967. בינואר 1971 הודיע משרד החקלאות למשרד מבקר המדינה, שעל פי ההוראה האמורה יישארו פתוחים בתי מטבחים מסוימים, עד לגמר הקמת בית מטבחים אזורי חדש, וכי הוא ממשיך בהליכים המשפטיים לסגירת בתי המטבחים שעליהם חל צו סגירה. על פי נתוני משרד החקלאות נשחטו בבתי המטבחים בשנת 1969 — 77,623 ראשי בקר ו-57,378 ראשי צאן.

שלושה בתי נחירה פעלו על פי היתר: בנצרת, באיעבלין וכן בקיבוץ להב, שבו מגדלים חזירים לצרכי מחקר. בבתי הנחירה בנצרת ובאיעבלין ננחרו באותה שנה 39,018 ראשי חזיר.

הוראות מפורטות בדבר ניהולם של בית מטבחים ובית נחירה נכללו בתקנות מחלות בעלי חיים (שחיטת בהמות), תשכ"ד-1964 (להלן "התקנות"), הבאות במקום תקנות בית המטבחים משנת 1927. משרד מבקר המדינה בדק את ביצוע הוראות התקנות בתשעה בתי מטבחים, מהם שישה בעלי היתר מאת שר החקלאות ושלושה אחרים שפעלו ללא היתר. בבתי המטבחים שנבדקו נשחטו בשנת 1969 — 41,737 ראשי בקר ו-33,481 ראשי צאן, המהווים 54% ו-58% מכלל השחיטה. עוד נבדק בית הנחירה באיעבלין, שבו ננחרו 26,669 ראשי חזיר (68% מכלל הנחירה בשנת 1969).

מיתקנים

בתקנות נקבע, כי בבית מטבחים יותקנו מיתקנים לאספקת מים קרים וחמים ולהגברת לחץ המים (בוסטר); מלתחה להחלפת בגדי העובדים; מיכלים מיוחדים להחזקת חומרי חיטוי ולטיפול בהם, להחזקת פסולת וגללי בהמות; מיתקנים לחטוי עורות, בור רקב או משרפה, וכן מבנה לשם תצפיות ובדיקה של בהמה לפני השחיטה.

- בחמישה בתי מטבחים לא הותקן מיתקן לאספקת מים חמים, הדרושים לניקוי ולחיטוי. בבית מטבחים אחד המיתקן הקיים לא היה מספק כמות מספקת של מים חמים לאותם צרכים. מיתקן להגברת לחץ המים בצינורות לשטיפת בניינים לא נמצא בחמישה בתי מטבחים. בשלושה בתי מטבחים לא הותקנה מלתחה להחלפת בגדי העובדים לפני העבודה ולאחריה, ובשניים לא היו המלתחות הקיימות הולמות את הצרכים.

- בשישה בתי מטבחים לא נמצאו מיכלים סגורים היטב ומוגנים בפני האוויר להחזקת מלאי של חומרי חיטוי. בשבעה בתי מטבחים לא נמצאו מיכלים סגורים מיוחדים להחזקת פסולת וגללי בהמות. בכל בתי המטבחים שנבדקו לא נמצא מיתקן לחיטוי עורות.

- בשישה בתי מטבחים לא הותקן בור רקב או משרפה להשמדת בשר ועורות של בהמה שנפסלו למאכל או לשימוש אחר.

היתרי כניסה ובגדי עבודה

בבתי המטבחים שנבדקו נעשות עבודות הנקיון על ידי עובדי הרשות המקומית. בבית המטבחים באחת העיריות עוסקים עובדי העירייה גם בפשיטת העור מבהמה שחוטה, בפירוק גופתה ובהובלת הבשר, ואילו בבתי המטבחים האחרים נעשות עבודות אלה על ידי קבלנים או על ידי הלקוחות עצמם.

התקנות אוסרות כניסה לבית מטבחים ללא היתר בכתב מאת מנהל בית המטבחים. היתר כניסה ניתן לתקופה, שלא תעלה על שנה אחת, והוצאתו מותנית בכך שלמבקש מלאו 16 שנה, ובדיקה, שבוצעה על ידי רופא ממשלתי, מצאה אותו בריא מכל מחלה מידבקת. מתן היתרי כניסה חשוב במיוחד למועסקים בבתי מטבחים וללקוחותיהם מחמת הסכנה של העברת מחלות מאדם לאדם באמצעות בשר.

- בבית מטבחים אחד לא נהגו לתת כלל היתרי כניסה. בחמישה בתי מטבחים אושרו היתרי כניסה על פי תעודה בדבר שיקוף ריאות בלבד. בחמישה בתי מטבחים לא היה פיקוח על הכניסה לתחומם.

- התקנות קובעות, שעובדי בתי מטבחים ואנשים אחרים הנמצאים בהם ילבשו בגדי עבודה - סרב, סינר, מעטה ראש ומגפיים. בבית המטבחים בעירייה אחת לא לבשו העובדים בגדי עבודה פרט למגפיים, אף על פי שהעירייה סיפקה לעובדים תלושים לקניית בגדי עבודה. בשלושה בתי מטבחים לא לבשו קבלנים או לקוחות בגדי עבודה (פרט למגפיים), באחד - לא היה להם מעטה ראש וסרב, ובשניים - לא היה להם סרב. הנהלות בתי המטבחים לא נקטו צעדים מתאימים לתיקון המצב.

תצפיות

- התקנות אוסרות שחיטת בהמה, שלא הוחזקה במבנה מיוחד לשם בדיקה ותצפיות במשך תקופה שלא תפחת מ-12 שעות; התקופה האמורה ניתנת לקיצור במקרים שנקבעו בתקנות, כגון מקרים של צורך בשחיטה דחופה של בהמה, כשיש על כך תעודה מאת רופא וטרינרי, שנוסחה נקבע בתקנות. בבית מטבחים אחד נשחטו, בשחיטה דחופה, לפי נתוניו, בתקופה יולי-ספטמבר 1970, 122 ראשי בקר, מהם 100 ראשי בקר לא לוו בתעודה מתאימה מאת רופא וטרינרי, נדרוש.

ניקוי וחיטוי

התקנות קובעות, כי בכל בית מטבחים יימצא מלאי של כלים ושל חומרים לניקוי ולחיטוי וכי אחרי השחיטה יגוקה ויחוטא בית המטבחים על מתקניו.

- בשלושה בתי מטבחים לא היה מלאי של חומרי חיטוי; בבית מטבחים אחד לא היה מלאי של חומרים וכלים לניקוי. בשני בתי מטבחים לא חיטאו את אולם השחיטה וציודו לאחר ניקוים. בשני בתי מטבחים אחרים מבוצע החיטוי פעם בשבוע בלבד, ולא בסוף כל יום של שחיטה. בביקר, שנערך על ידי עובדי משרד מבקר המדינה בתחילת אוגוסט 1970 בבית מטבחים אחד ביום שאיגו יום שחיטה, נקבע, כי לא נשמר

נקיון במלתחות, במבנה לתצפיות ולבדיקה, באולם השחיטה ובחצר בית המטבחים המשמשת גם חברות לשיווק עופות.

הובלת בשר

התקנות קובעות, כי בשר יובל מבית המטבחים ברכב המיועד רק להובלת בשר; בית קיבולו של הרכב יהיה סגור מכל הצדדים בקירות בידוד בעובי 10 ס"מ לפחות; כלי הרכב יצויד במיתקן תלייה לבשר המותקן באופן שהבשר לא יגע ברצפה, ובמיתקן קירור מיכני במצב תקין. בתחום הרשות המקומית, שבו נמצא בית המטבחים, מותרת הובלה גם במכונית, שיש להם מיתקן קירור בקרח יבש; הטמפרטורה בכלי הרכב אסור שתעלה על חמש מעלות צלזיוס מעל לאפס.

הובלת הבשר מבית מטבחים של עירייה אחת מבוצעת על ידי כלי רכב של העירייה, ובשאר בתי המטבחים — באמצעות מובילים פרטיים.

- כלי הרכב המשמשים להובלת בשר בחמישה בתי מטבחים וחלק מכלי הרכב משלושה בתי מטבחים אינם מצוידים במיתקני קירור מיכניים או במיתקנים לקירור בקרח יבש, וממילא אין נשמרת בהם הטמפרטורה הדרושה. כלי הרכב המשמש להובלת בשר מבית מטבחים אחד וחלק מכלי הרכב המשמשים להובלת בשר מבית מטבחים אחר אינם סגורים מכל צדדיהם. הבשר המובל מבית מטבחים אחד נוגע בריצפת כלי הרכב. מחמישה בתי מטבחים אין מובילים קרביים ורגליים במיכלים סגורים עם מכסה מתכת, כדרוש*.

עבודות פיתוח בבתי מטבחים

- בכתבי ההיתר ממאוס 1968 לניהול בתי מטבחים, שניתנו לחמש עיריות, הן נדרשו להביא למודרניזציה של בתי המטבחים על ידי הקמת מיבנים, התקנת מיתקנים וביצוע שיפורים. שלוש עיריות לא ביצעו את העבודות שנדרשו לבצע, ואילו שתיים אחרות ביצעו רק חלק קטן מהן.

שלוש העיריות, שלא ביצעו את העבודות, הודיעו, כי לקיום תנאי ההיתר דרושה הקמת בית מטבחים חדש, שיהיה בו כדי לשרת את האיזור של כל אחת מהן. אחת מהן הכינה תכנית לבניית בית מטבחים חדש, בהוצאה של 50,000 ל"י בקירוב, ופירסמה באוקטובר 1969, מכרז לבנייתו; ההיקף המשוער של העבודה הוא כ-1,260,000 ל"י; העירייה לא ניגשה לביצוע העבודה והסבירה זאת בהעדר מקורות מימון. שתי העיריות האחרות הודיעו, בסוף שנת 1970 על איתור שטח להקמת בית מטבחים חדש באיזור של כל אחת מהן; תכניות בנייה להקמת בתי המטבחים החדשים עדיין לא הוכנו. אחת העיריות הסבירה זאת בקשיי מימון בהקמת מפעל מסוג זה; השנייה הודיעה על כוונתה להקים בשיהוף עם רשויות מקומיות אחרות באיזור, איגוד ערים לשם בנייה והפעלה של בית מטבחים חדש, שיבוא במקום בתי המטבחים הקיימים. האיגוד עוד לא הוקם.

אחת משתי העיריות, שעדיין לא ביצעו חלק ניכר מהעבודות שנדרשו בכתבי ההיתר, הקפידה זמנית את העבודות מפאת שיקולים של העברת בית המטבחים למקום אחר והחליטה, כעבור זמן, להשקיע, בשנת 1971/72, סכום של 150,000 ל"י לשם ביצוע

* דבר ליקויים בהובלת בשר קפוא מיבוא ראה "יבוא ממשלתי של בשר קפוא ושחוק", עמ' 370.

מספר עבודות חיוניות. העירייה השנייה העריכה את העבודות שטרם בוצעו בכחצי מליון ל"י, ואף היא הסבירה את מחדלה בביצוען בהעדר מקורות מימון.

בית הנחירה באיעבלין

— בבית הנחירה באיעבלין, המופעל על-פי היתר, לא קויימו התקנות, ולא נתמלאו הוראות מנהל השירותים הווטרינריים.

(1) הכניסה לבית הנחירה הייתה פתוחה לכול. המועצה לא עמדה על כך, שעובדי בית הנחירה יעברו בדיקות רפואיות, והיא גם לא סיפקה לעובדים בגדי עבודה. המועצה לא התקינה את מרבית המתקנים הדרושים על פי התקנות ועל פי הדרישות של מינהל השירותים הווטרינריים, אף כי נצברו עודפים בחשבונות המועצה מפעולות בית הנחירה. לא נעשה כלל חיטוי בבית הנחירה.

(2) לא נוהל רישום על פסילת חזירים לנחירה ולא על בשר הטעון בדיקה נוספת. הוסבר למשרד מבקר המדינה שחזיר החשוד במחלה וכן בשר הטעון בדיקה נוספת מוחזרים לבעליהם. לדעת הביקורת נוגד נוהג זה את הוראות התקנות והוא עלול לסכן את בריאות הציבור.

בינואר 1971 הודיע משרד החקלאות למשרד מבקר המדינה, כי למועצה המקומית איעבלין ניתנה אורכה למלא אחר דרישות מינהל השירותים הווטרינריים, ואם לא יתמלאו, יביא משרד החקלאות לידי סגירת בית הנחירה.

שחיטה מחוץ לבית מטבחיים

על פי התקנות אסורה שחיטת בהמה מחוץ לבית המטבחיים (להלן "שחיטה בלתי חוקית"), להוציא מקרים מסויימים הטעונים היתר מיוחד כגון שחיטת דחק או שחיטה לרגל תגינה מסורתית.

לפי מידע שבידי מינהל השירותים הווטרינריים נשחטים בשחיטה בלתי חוקית כ־70 אחוז מהצאן הנשחט בארץ — ברובו בכפרי בני המיעוטים — ועל תופעה זו הצביע מבקר המדינה בדו"חות על הביקורת ברשויות המקומיות הנוגעות לדבר. בבדיקה הנוכחית נקבע, שלא חל שינוי במצב. כדי למנוע שחיטה בלתי חוקית בכפרי בני המיעוטים ובהתחשב במנהגי בני המיעוטים לשחוט בימי שישי ושבת שבהם אין שחיטה בבתי המטבחיים, הגיע מינהל השירותים הווטרינריים למסקנה, שהבעיה תיפתר, אם יוקמו בכפרי בני המיעוטים מטבחות לצאן; לצורך זה הכין לאחרונה מינהל השירותים הווטרינריים קווים מנחים להקמת מטבחות ברשויות מקומיות של בני המיעוטים, שירצו בכך.

מלבד האמור על כפרי בני המיעוטים נמסרו למינהל השירותים הווטרינריים ידיעות גם מכמה אזורים אחרים בארץ על מקרי שחיטה בלתי חוקית של בהמות — מרביתן צאן — או על חשד לקיומה. התופעה מוסברת בחששם של בעלי בהמות להפסד כספי במקרה של שחיטת בהמה שבעקבותיה נפסל הבשר על-ידי רופא וטרינרי, וכן ברצון לחסוך בהוצאות הובלת בהמות ממקומות מרוחקים לבית מטבחיים ובהוצאות הפקת הבשר בו.

להרתעה מפני שחיטה בלתי חוקית דרוש פיקוח פיסית מטעם משרדי הממשלה הנוגעים בדבר על הובלת בקר, ובמיוחד על הובלת בשר לאטליוזים ולשווקים. על-פי הסדר בין משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, מאוקטובר 1970, החלה המשטרה בצפון הארץ בבדיקת כלי הרכב המובילים

בשר כדי למסור לטיפול הרופאים הווטרינריים של משרד החקלאות או של הרשויות המקומיות, בשר, כשמתעורר חשש, שמקורו משהיטה בלתי חוקית.

בתי שחיטה לעופות

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נשחטו בארץ, בשנת תשכ"ט (1968/69), עופות במשקל 93,500 טון, מזה לצריכה מקומית — 62,000 טון, לתעשייה — 22,500 טון, ליצוא ישיר — 2,500 טון ולצריכה עצמית — 6,500 טון.

בתחומי הרשויות המקומיות שבהן נערכה בדיקה, נמצאים 67 בתי שחיטה ו-7 משחטות תעשייתיות. בתי השחיטה מופעלים רובם על ידי מועצות דתיות ומיעוטם על ידי רשויות מקומיות או גופים פרטיים, והמשחטות התעשייתיות — על ידי גופים פרטיים.

- 64 בתי שחיטה, מכלל 67 בתי השחיטה, פעלו בלא האישור מטעם מנהל השירותים הווטרינריים, כדרוש לפי תקנות מחלות בעלי חיים (בתי שחיטה לעופות), תש"ך-1960 (ראה דו"ח שנתי 15 עמ' 233).

- בתחום מועצה מקומית אחת, שבו אין בית שחיטה, מבוצעת ליד הנויות שחיטת עופות לצורכי מימכר, בלא שהמועצה נקטה צעדים מתאימים למניעת שחיטה זו.

- משרד הבריאות וכן רופאים וטרינריים של הרשויות המקומיות שנבדקו, המוסמכים לצורך זה על ידי שר החקלאות, סירבו לתת אישורים מוקדמים הדרושים למתן רשיונות ל-57 בתי שחיטה בתחומיהן, מחמת תנאים סניטריים ירודים בבתי השחיטה. משחטה תעשייתית אחת פעלה ללא רשיון; שלא ניתן לה מחמת אי-הסדרת מערכת הביוב. הרשויות המקומיות לא נקטו צעדים מתאימים למילוי דרישות החוק.

פיקוח על מכירת בשר עופות ודגים

בדיקת בשר

- עירייה אחת, עשר מועצות מקומיות וחמש מועצות אזוריות, שבתחומן מתנהלים עסקים למכירת בשר בהמה, לא העסיקו, רופא וטרינרי לפיקוח על בשר בכל צורה שהיא. מהראוי לציין, שעל-פי התקנות רשאיות מספר רשויות מקומיות למנות רופא וטרינרי במשותף לתחומן לאחר שהתאגדו באיגוד ערים לביצוע מטרה זו.

התקנות קובעות, כי לא יעביר ולא יכניס אדם בשר טרי מתחום הרשות המקומית או איגוד ערים, שבתחומם הופק הבשר משחיטה, לתחום רשות מקומית או איגוד ערים אחר, אלא אם הופק הבשר בבית מטבחים בעל היתר, והבשר מוחתם בחותם בית המטבחים ומלווה תעודה וטרינרית, שניתנה על ידי הרופא הווטרינרי של אותו בית מטבחים. רופא וטרינרי של הרשות המקומית או איגוד הערים, שלתחומם מוכנס הבשר חייב לערוך בדיקת משנה בבשר, בתוך אולם מיוחד בתחום בית המטבחים או במקום אחר, שאושר על ידי מנהל השירותים הווטרינריים למטרה זו, להטביע על הבשר שנמצא ראוי למכירה חותם הכולל את המלים "בדוק והותר", לציין על גבי העתק התעודה הווטרינרית את דבר ביצוע הבדיקה ואת תוצאותיה ולהחזיר את ההעתק למוציא התעודה; הרופא לא יתיר מכירת בשר טרי שאינו מלווה תעודה וטרינרית, ועליו לשלוח דוגמה מבשר זה

לבדיקה במכון הווטרינרי של משרד החקלאות. גם בשר קפוא המוכנס לתחום רשות מקומית או איגוד ערים, צריך הרופא הווטרינרי שבמקום לבדוק אותו בדיקת משנה.

- בארבע מועצות מקומיות ובארבע מועצות אזוריות לא בוצעו בדיקות משנה של הבשר הטרי והקפוא, משום שלא הועסק בהן רופא וטרינרי. בארבע רשויות מקומיות המעסיקות רופא וטרינרי לא בוצעה כלל בדיקת משנה של בשר קפוא שהובא לתחומן מתחום רשות מקומית אחרת. איגוד ערים אחד לא ביצע בדיקת משנה של חלק מהבשר הקפוא שהובא לתחומו; לפי הערכת האיגוד היווה הבשר שלא נבדק כ-10% מכלל הבשר הקפוא, שהובא לתחומו.

- ב-8 עיריות, ב-11 מועצות מקומיות וב-2 איגודי ערים נערכה בדיקת המשנה, לדברי הרופאים הווטרינריים, באיטליזים שלא אושרו על ידי מנהל השירותים הווטרינריים כמקום לביצוע בדיקת משנה.

- ב-7 רשויות מקומיות ואיגוד ערים אחד, שלפי הסברי הרופאים הווטרינריים בוצעו בתחומן בדיקות משנה של בשר קפוא, לא נוהל רישום על כך, כדרוש על פי כללי מינהל תקין. בשתיים מהרשויות המקומיות האמורות ובאיגוד הערים לא היה רישום גם על ביצוע בדיקת משנה של בשר טרי.

- לאחר ביצוע בדיקת המשנה לא נהגו הרופאים הווטרינריים של הרשויות המקומיות ואיגודי הערים, שנערכה בהם ביקורת, להטביע על הבשר שנבדק ונמצא ראוי למכירה, חותם "בדוק והותר". בעקבות הביקורת הוחל בשלוש רשויות מקומיות בסימון הבשר שנבדק. ב-13 מהרשויות המקומיות ובשני איגודי ערים, שבהם בוצעה בדיקת משנה של בשר טרי שהיה מלווה תעודה וטרינרית, לא החזירו הרופאים הווטרינריים את העתקי התעודות הווטרינריות לרופאי בתי המטבחים שהוציאו.

- לתחומי שלוש מועצות מקומיות החברות באיגוד ערים אחד הובא בשר שהופק בבית המטבחים של עירייה אחת; בית מטבחים זה פעל ללא היתר, ומשום כך לא היה נוהג להוציא תעודה וטרינרית על בשר שהופק בו. למרות זאת לא הועברו דוגמאות מהבשר לבדיקה במכון הווטרינרי של משרד החקלאות. לפי הסברי איגוד הערים העברת דוגמאות הבשר למכון הווטרינרי היתה גורמת להשהייה במכירת הבשר במשך שבוע ימים בקירוב, דבר שאין להעלותו על הדעת מסיבות מסחריות.

רישוי ופיקוח

עם העסקים החייבים רישוי כעסקים הטעונים פיקוח וטרינרי נמנים גם עסקים למכירת בשר בהמה, עופות חיים או שחוטים, דגים וכן מפעלים לייצור מוצרי מזון מן החי.

ברשויות המקומיות שנבדקו פעלו, לפי נתוניהן, 2,180 עסקים למכירת בשר, עופות ודגים ועוד 50 בתי קירור ומפעלים למוצרים מן החי. הבדיקה הנוכחית נסבה על מתן רשיונות לעסקים, ועל נהלי הפיקוח עליהם מטעם רופאים וטרינריים של רשויות מקומיות.

- לשנת 1970 לא ניתנו רשיונות ל-727 עסקים, בעיקר מחמת העדר תנאים תברואיים נאותים בהם. מבין 1503 עסקים שעליהם ניתנו רשיונות, נמצאו 70 עסקים שרשיונותיהם ניתנו ללא אישור מוקדם מטעם הרופא הווטרינרי שהוסמך לצורך זה. פרטים על רישוי עסקים ברשויות המקומיות לסוגיהן לשנת 1970 מובאים בטבלה הבאה.

רשימות ללא אישור רופא וטרינרי	עסקים שפעלו ללא רשיון			המספר הכולל של העסקים	סוגי הרשויות המקומיות
	מסיבות חברואיות	אחוז מכלל העסקים	ס"ה		
22	577	33	605	1,836	12 עיריות
					25 מועצות מקומיות:
38	83	29	92	319	18 של יהודים
9	4	14	7	49	7 של בני מיעוטים
1	2	88	23	26	9 מועצות אזוריות
70	666	33	727	2,230	ס"ה

- הרשויות המקומיות לא פעלו במידה מספקת לקיום תנאי התברואה הדרושים בעסקים, שפעלו ללא רשיון ואף לא נקטו צעדים שיביאו לסגירתם.

מבקר המדינה הדגיש בדו"חות השנתיים שלו (דו"ח 15, עמ' 651, דו"ח 16, עמ' 144 ו-678), שפיקוח תקין מחייב שתוכן ותועלה על הכתב תוכנית הקובעת מחזוריות סבירה של הבדיקות בעסקים, ושהמפקחים ידווחו באורח סדיר על ביקוריהם ועל התוצאות.

- הרופאים הוטרינריים של הרשויות המקומיות (חוץ משלוש), לא נתגו להכין תוכנית לביקורים בעסקים ואף לא דיווחו (חוץ משש רשויות מקומיות) לראשי הרשויות המקומיות על הביקורת בעסקים ועל ממצאיהם. מהנתונים שבעירייה אחת עולה, שמתוך כ-520 עסקים בתחומה הטעונים פיקוח וטרינרי, לא קויים פיקוח סדיר על חלק ניכר מהם.

*

התמונה על מצב הפיקוח הוטרינרי, במידה שהיא נוגעת לתחומים, שהביקורת הנוכחית הקיפה אותם, וכפי שהיא מצטיירת בפרק זה, אינה מעודדת. נמצאו ליקויים רבים, בבתי מטבחיים ובבתי שחיטה במקומות רבים, כמעט בכל תחומי פעולתם. הסמכות מטעם המדינה לגבי מפעלים-אלה היא בעיקר בידי משרד החקלאות, ולדעת הביקורת יש למשרד החקלאות האפשרות, ומוטלת עליו החובה, לעמוד על קיום כל ההוראות המחייבות את המפעלים האמורים; אם יש הוראות, שלדעת המשרד אין הציבור יכול לעמוד בהן, והן גם אינן דרושות להבטחת רמת בריאות ראוייה, עליו לפעול לתיקון מתאים של החוק.

לגבי יתר התחומים מחולקות הסמכויות בין הרשויות המקומיות לבין הממלכתיות ואצל האחרונות - בין משרד הבריאות, משרד החקלאות ומשרד הפנים. אין ברכה מרובה בחלוקה זו.

במיוחד נראה לביקורת, שיש צורך לבדוק, אם אמנם במשטר של רישוי עסקים - ובתוך זה רישוים של עסקים הקשורים בשיווקם של מצרכי מזון - ממלא הפיקוח, מבחינה תברואית, את התפקיד המיועד לו. ביצועו של משטר זה כרוך בעבודה מינהלית מרובה

מצד הרשויות המקומיות, והפעלתו הלכה למעשה לקויה מאוד. מספר העסקים הפועלים ללא רשיון הוא גבוה — לגבי אלה שבהם דן פרק זה כשליש מכלל אותם עסקים — ואין המטרה מושגת די הצורך, לא על-ידי העמדת תנאים מוקדמים למתן רשיונות ולא על-ידי פעולה יעילה נגד עסקים המופעלים ללא רשיון, יהיו הסיבות לחוסר הפעולה אשר יהיו.

לגבי הרפתות והלולים ויתר המיתקנים הנמצאים בעיקר באזורים החקלאיים, משרד החקלאות הוא הקרוב ביותר מבחינה מקצועית להפעיל סמכויות של פיקוח הבא להבטיח רמה גאוטה, בין השאר על ידי הדרכה. יש אפוא לשקול מתן מעמד יותר מרכזי למשרד החקלאות בכל התחום הזה.

חלק מהפיקוח, שהחוק מחייב אותו נראה לביקורת קפדני יתר על המידה ומיושן. דוגמה לכך הדרישות לגבי בדיקות-משנה של בשר, המובא לתחום של רשות מקומית מתחומה של רשות מקומית אחרת, לרוב סמוכה. עוד יש לתת את הדעת על כך, שטיב המזון המשווק תלוי לא רק ברמה הווטרינרית אלא גם ברמה הסניטרית, במקומות הגידול, הטיפול והשווק, ורצוי היה שהפיקוח יקיף ביתר יעילות גם את הצד הסניטרי. המדובר בנושא המקיף תחום גדול, שחוק המזון צריך להסדיר אותו. אולם כיוון שהכנת חוק זה משתהה, יש צורך, לדעת הביקורת, לתת בינתיים את הדעת על הסדר חדיש ויעיל יותר של הפיקוח; אף אם הסדר זה יהיה כרוך במעשה חקיקה, רצוי לגשת לכך ולשלב בבוא העת את החוק בדבר הפיקוח בחוק המזון הכולל.

ועדה מקומית לתכנון ולבנייה למספר רשויות מקומיות

על פי חוק התכנון והבנייה, תשכ"ה-1965 (להלן: החוק), נמצאים התפקידים והסמכויות בענייני תכנון פסי ופיקוח על הבנייה בידי מוסדות תכנון שנקבעו בחוק. לגבי שטח, ששר הפנים הכריז עליו בצו כעל מרחב תכנון מקומי, נמצאים התפקידים והסמכויות בידי ועדה מקומית לתכנון ולבנייה. מתפקידה של הוועדה המקומית להבטיח את קיומן של הוראות החוק ושל התקנות שהותקנו על פניו. בין סמכויות הוועדה המקומית להכין תכנית מיתאר מקומית ותכניות מפורטות ולהגישן לאישור הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, לתת היתרים לבנייה ולהתיר, בכפוף לאישור הוועדה המחוזית, שימוש חורג והקלות.

בחוק נקבע, שבמרחב תכנון מקומי הכולל תחום של רשות מקומית אחת בלבד תהיה מועצת הרשות המקומית הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה ושאוּמְדָן הכנסותיה והוצאותיה של הוועדה המקומית ייכלל בתקציב הרשות המקומית. בגין זהות של הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה עם מועצת הרשות המקומית מבוצעים תפקידי הוועדה המקומית על ידי הרשות המקומית במסגרת תפקידיה וכחלק משירותיה.

במרחב תכנון מקומי שבתחומו נמצאות יותר מרשות מקומית אחת, נקבע בסעיף 19 לחוק הרכבה של הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה (להלן: הוועדה) כדלהלן: הממונה על המחוז או נציגו, שבעה חברים, שעל שר הפנים למנותם מתוך רשימת אנשים, שהמליצו עליהם הרשויות המקומיות שבמרחב התכנון, נציג של הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה וכן נציג של שר הפנים, נציג של שר הבריאות ונציג של שר השיכון,

כשלנציגי השרים דעה מייעצת בלבד. עוד יש להזמין לדיוני הוועדה דרך קבע ובדעה מייעצת בעניינים הנוגעים למניעת שריפות נציגי רשות הכבאות, שתחומה כולל את תחום הוועדה. למילוי תפקידיה נקבעו לוועדה בחוק דרכים מיוחדות להעסקת עובדים ולשימוש בנכסים וכן לכיסוי ההוצאות במסגרת תקציבים מאושרים.

על פי סעיף 263 לחוק רשאי הוועדה, באישור הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, לבוא לידי הסכם עם המדינה או עם רשות מקומית שבתחומה נמצא מרחב התכנון, שלפיו ישרתו עובדים של הרשות המקומית או של המדינה גם את הוועדה, ויועמדו נכסים של המדינה או של הרשות המקומית לרשות הוועדה למילוי תפקידיה, הכל בתמורה ולפי תנאים שייקבעו בהסכם; בביצוע תפקידיה של הוועדה יהיו העובדים כפופים לתוראותיה בלבד. החוק קובע שעל הוועדה לערוך בכל שנה הצעת תקציב המראה את אומדן הכנסותיה והוצאותיה, והוועדה רשאית בתקציב להטיל על הרשויות המקומיות שבתחומה תשלומי כסף למימון התקציב, לפי מכסות שתקבע; עוד קובע החוק, שאגרות המשתלמות על פי תקנות לפי החוק בקשר לקרקעות או בניינים שבתחום רשות מקומית ישולמו לקופת אותה רשות מקומית ויהיו חלק מהכנסותיה. תקציב הוועדה יוגש לאישור שר הפנים, ולא ישולם סכום מכספי הוועדה אלא על-פי תקציב מאושר, ולא תתחייב הוועדה בשום התחייבות אלא לפיו או לפי החלטה שאושרה כאמור. בשנת 1970 הוציא מבקר המדינה דגים וחשבונות על הביקורת שנערכה בארבע ועדות (אונג, הגליל המרכזי, הדרים ושרונים) מכלל 27 הוועדות, שהיו קיימות במדינה באותה שנה.

- בדו"חות האמורים צוין שבעניין העסקת עובדים ושימוש בנכסים, וכן בעניין גביית אגרות ומימון התקציב, לא הקפידו הוועדות בדרך כלל ללכת בדרכים, שנקבעו לכך בחוק: שלוש ועדות העסיקו עובדים, שאינם נמנים עם עובדי המדינה ולא עם עובדי רשות מקומית כלשהי. משרדיהן של שתי ועדות משוכנים בדירות, שלרכישתן התקשרו כל אחת משתי הוועדות בחוזה עם מוכרי הדירות ושילמו את תמורתן, אולם הדירות רשומות עדיין בספרי האחווה על שם המוכרים. עוד נמצא, כי שלוש ועדות גבו אגרות בעד היתרי בנייה שהן נתנו, בלא שהעבירו את הסכומים שגבו לאותן רשויות מקומיות, שלגבי תחומיהן ניתנו ההיתרים, וגם רשמו את סכומי הגבייה בספריהן כהכנסה שלהן, והשתמשו בהם לכיסוי הוצאותיהן. אחת משלוש הוועדות לא הטילה על הרשויות המקומיות שבתחומה תשלומי כסף למימון תקציביה השנתיים; שתי הוועדות הגותרות אמנם קבעו מכסות והטילו תשלומים על הרשויות המקומיות שבתחומיהן לשם מימון תקציביהן השנתיים, אולם אחת מהן לא גבתה את הסכומים שהטילה, והשנייה, שגבתה את הסכומים, עשתה כן נוסף על גביית האגרות האמורות, והשתמשה בכל הכספים לכיסוי הוצאותיה. תקציבים מאושרים כדרוש בחוק לא היו, לגבי שנת 1966/67, לארבע הוועדות; לגבי השנה 1967/68 לא היו לוועדה אחת, ולגבי השנה 1968/69 — לשתי ועדות.

החוק אינו קובע במפורש, שהוועדה היא גוף בעל אישיות משפטית. בתשובה על פניית משרד מבקר המדינה הודיע משרד הפנים, לאחר עיון בבעיה, שהוא עומד להציע תיקון בחוק. לפי התיקון תהיה הוועדה מוסמכת, באישור הוועדה המחוזית, להעסיק פקידים, לרכוש נכסים, ולרשום אותם על שמה במידה שהם דרושים לה לצורך מילוי תפקידיה לפי החוק.

*

הוועדה היא גוף נפרד מהרשויות המקומיות הנמצאות במרחב התכנון שלה, ועליה מוטלים לגבי תחומי הרשויות המקומיות תפקידים מוגדרים בנושאי תכנון ובנייה, שאין לזהותם

עם כלל הפעולות והתפקידים המוגציפאליים של הרשויות המקומיות. יושב ראש הוועדה הוא בדרך-כלל נציג הממונה על המחוז, ולפיכך מוטלת על הממונה אחריות רבה על פעולות הוועדה, במיוחד בתחום המינהל הכללי והכספי. בהתחשב בכך הביא משרד מבקר המדינה לתשומת לב משרד הפנים את הממצאים האמורים לעיל. בעניין העסקת עובדים על ידי הוועדה ציין משרד מבקר המדינה, שבהעסקה ישירה של עובדים שאינם נמנים לא עם עובדי המדינה ולא עם עובדי רשות מקומית, יש משום יצירת קבוצה חדשה של עובדים, שעליה אינן חלות הוראות התקשי"ר החלות על עובדי המדינה, ולא הסכמי העבודה החלים על עובדי הרשויות המקומיות; על עובדים אלה אין שיפוט משמעותי חל, ולכך משמעות מיוחדת מבחינה ציבורית לגבי עובדים המטפלים בנושא רגיש כרישוי הבנייה והפיקוח עליה.